

Coco และ Encanto : ภาพครอบครัวชาวลาตินอเมริกาในภาพยนตร์แอนิเมชัน¹

อุดมลักษณ์ ปันทอง*

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

Coco and Encanto: Representation of Latin American Families in Animated Films

Udomlak Panthong*

Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 27 March 2024

Revised 30 May 2024

Accepted 5 June 2024

คำสำคัญ

ครอบครัวนิยม

ชาวลาตินในสหรัฐอเมริกา

วันอลวน วิญญาณอลเวง

เมืองเวทมนตร์คนมหัศจรรย์

ภาพยนตร์แอนิเมชัน

* Corresponding author

E-mail address:

udomlak.p@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการนำเสนอชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับครอบครัวตามแนวคิดครอบครัวนิยมของชาวลาตินอเมริกาที่ปรากฏในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง *Coco* (วันอลวน วิญญาณอลเวง) และ *Encanto* (เมืองเวทมนตร์คนมหัศจรรย์) โดยอาศัยกรอบแนวคิดทางสังคมเกี่ยวกับครอบครัวชาวลาตินอเมริกาเพื่อวิเคราะห์ภาพครอบครัวในภาพยนตร์ ประกอบกับใช้โครงสร้างสามองค์เพื่อทำความเข้าใจกลวิธีเล่าเรื่องและวิเคราะห์ตัวบทภาพยนตร์ และใช้ทฤษฎีสัญญาวิทยาเพื่อแปลความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏ จากการศึกษาพบว่า (1) ภาพยนตร์ *Coco* และ *Encanto* นำเสนอภาพครอบครัวที่สมาชิกทุกคนยึดถือคุณค่าวัฒนธรรมเกี่ยวกับครอบครัวว่ามีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด (2) บทบาทความสำคัญของเพศหญิงต่อครอบครัว โดยเฉพาะผู้เป็นย่าและยายในฐานะหัวหน้าครอบครัว (3) ตัวเอกผู้เป็นหลานคือตัวแทนในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นของสมาชิกภายในครอบครัว และ (4) ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องสะท้อนภาพนำเสนอตามอุดมคติและความถวิลหาอดีตของทีมนักสร้างเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาตินอเมริกาอันเป็นรากเหง้าของตน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากโครงการวิจัยเรื่อง "ครอบครัวนิยมในสังคมลาตินอเมริกา: กรณีศึกษาภาพยนตร์เรื่อง *Coco* และ *Encanto*" โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Keywords:

Familismo,
Latinx in the United States,
Coco,
Encanto,
Animated feature films,

Abstract

This article aims to examine and analyze the cultural values related to family according to the concept of *familismo* in Latin American culture as depicted in the animated feature films *Coco* and *Encanto*. Applying the above-mentioned concept to analyze the representation of family in the films, this research is based on the Three-Act Structure and Semiology as a framework to analyze storytelling techniques and characters and to interpret the meaning of presented symbols. The findings indicate that: (1) both films depict families where every member holds a cultural value of the importance of family above all else; (2) the significant role of women in the family, particularly grandmothers or *abuelas* as the head of family; (3) the protagonists, often grandchildren, serve as representative connectors of the relationship within a family between different generations; and (4) both films reflect the idealized presentation of the creators and the nostalgia regarding Latin American cultures, which serve as their cultural roots.

1. บทนำ

ภาพยนตร์เรื่อง *Coco* (วันอลวน วิญญาณอลเวง) และ *Encanto* (เมืองเวทมนตร์คนมหัศจรรย์) เป็นผลงานภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่องยาวจากสตูดิโอคอมพิวเตอร์แอนิเมชันอเมริกันที่มีชื่อเสียง ได้แก่ พิกซาร์และดิสนีย์ ซึ่งประสบความสำเร็จทั้งทางด้านรางวัลและรายได้² ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนี้มีแก่นสำคัญของเรื่องว่าด้วยความเป็นครอบครัว โดยมีกลุ่มผู้ชมหลักคือ เด็กและเยาวชน (Dosch & Khrebtan-Hörhager, 2023, p. 75) ซึ่งมีวิธีการเล่าเรื่องราวสอดคล้องกับวรรณกรรมข้ามวัย (crossover fiction) กล่าวคือ การเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัยของตัวละครหลัก ทำให้ผู้รับสารทุกวัยสามารถเข้าใจความต่อเนื่องของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตได้ (Techawongstien, 2022, p. 211) อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นได้อีกด้วย (Harju, 2012) ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้ จึงทำให้ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องสามารถเข้าถึงผู้ชมทั่วไปได้ทุกเพศทุกวัย

ปัจจุบันในสหรัฐอเมริกา มีจำนวนประชากรที่สืบเชื้อสายมาจากชาวลาตินอเมริกาเป็นจำนวนมาก จนอาจถือได้ว่าเป็น “ชุมชนชาวลาตินพลัดถิ่น” ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดและมีอัตราการเติบโตทางจำนวนประชากรเร็วที่สุดในประเทศ อย่างไรก็ตาม สมาชิกในระดับปัจเจกบุคคลนั้นกำลังประสบปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนของตน ประชากรส่วนใหญ่พยายามหาทางออกจากข้อขัดแย้งนี้ด้วยการหาจุดสมดุลในการอาศัยอยู่ร่วมกันของสมาชิกครอบครัวในแต่ละช่วงวัย โดยอาศัยค่านิยมเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัวและความเชื่อมโยงกับรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองเป็นหลัก (Ayón et al., 2010, pp. 743-744)

เวลช์ (Welch, 2013) กล่าวว่า จากการศึกษาช่วงปี ค.ศ. 2000-2010 แสดงให้เห็นว่าชาวลาตินที่อาศัยในสหรัฐอเมริกาอาจถูกมองว่าเป็นบุคคลอันตรายและกระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งการรับรู้แบบเหมารวมเกี่ยวกับลักษณะของชาวลาตินเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อวิธีที่ประชากรกลุ่มใหญ่ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าเลือกปฏิบัติในทางลบต่อชนกลุ่มน้อย เช่น การที่ประชาชนทั่วไปสนับสนุนนโยบายที่เพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นในรัฐที่มีประชากรชาวลาตินอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และเมื่อการเหมารวมลักษณะของคนกลุ่มหนึ่งถูกนำเสนอผ่านสื่อซึ่งถือเป็นเครื่องมือหลักในการถ่ายทอดข้อมูลสู่สาธารณะโดยอาจสะท้อนความจริงผ่านมุมมองเดียว อาจทำให้เกิดปัญหาในการสร้างทัศนคติและความคิดเห็นเชิงลบแก่สาธารณะเนื่องด้วยข้อมูลที่ถูกนำเสนอ นั้นถูกตีความหมายผิดไปจากความเป็นจริง (Vargas & dePyssler, 1998) สอดคล้องกับที่

² ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องได้รับรางวัลออสการ์ สาขาภาพยนตร์แอนิเมชันยอดเยี่ยม และรายได้รวมทั่วโลกของภาพยนตร์เรื่อง *Coco* คือ 808 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และภาพยนตร์เรื่อง *Encanto* คือ 257 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ (IMDbPro, n.d/a, n.d/b)

รามิเรซ-เบร์ก (Ramírez-Berg, 2002) กล่าวว่า ภาพยนตร์เป็นสื่อที่ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้ชมโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสถานที่และช่วงเวลาปรากฏในภาพยนตร์ ทว่าสิ่งที่ภาพยนตร์แสดงให้เห็นนั้นกลับเป็นการนำเสนอความจริงที่เน้นให้ผู้เรียบง่ายและจำกัดมุมมอง แม้ผู้สร้างภาพยนตร์ฮอลลีวูดในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ส่วนใหญ่จะอ้างว่าตัวละครชาวลาตินที่ผู้สร้างภาพยนตร์นำเสนอไม่ได้เป็นภาพแทนเหมารวมของชาวลาตินทั้งหมด แต่กระนั้นเหล่าผู้สร้างก็ยังกำหนดบทบาทเดิมซ้ำ ๆ ให้กับตัวละครชาวลาตินตามรูปแบบการเหมารวมที่ถูกนำเสนอในยุคก่อนหน้าเช่นเดิม (Ramírez-Berg, 2002, p. 18)

อย่างไรก็ดี เว็บไซต์รอตเทนโทเมโทส์ (Rotten Tomatoes) ที่รวบรวมคำวิจารณ์และความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับภาพยนตร์ระบุว่าเรื่อง *Coco* “เต็มไปด้วยความเพลิดเพลินที่ควบคู่กับการเล่าเรื่องอย่างพิถีพิถัน ก่อให้เกิดความรู้สึกอันลึกซึ้งกับความหมายของวัฒนธรรม ครอบครัว ชีวิต และความตาย” (2018) และคำวิจารณ์ของภาพยนตร์เรื่อง *Encanto* คือ “ฉากและมุมมองทางวัฒนธรรมของ *Encanto* ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับดิสนีย์ แต่ผลลัพธ์สุดท้ายก็เช่นเดียวกับทุกครั้ง นั่นคือความสนุกที่ชวนให้หลงใหลและมีชีวิตชีวาสำหรับทั้งครอบครัว” (2022) หากพิจารณาภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องในแง่ของการนำเสนอภาพชาวลาตินจะพบว่า *Coco* และ *Encanto* มีตัวละครทั้งหมดเป็นชาวลาตินอเมริกา อีกทั้งยังดำเนินเรื่องผ่านมุมมองและประสบการณ์ของคนในภูมิภาคนี้ ซึ่งแตกต่างจากภาพชาวลาตินโดยทั่วไปที่ปรากฏในภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่องอื่น ๆ

เนื่องจากภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนี้มีความสอดคล้องกันในหลายมิติ อาทิ บริบทสังคมและวัฒนธรรมลาตินอเมริกา ฉากหลักในภาพยนตร์ที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน และสิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของชาวลาตินอเมริกา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นการนำเสนอภาพครอบครัวของชาวลาตินอเมริกาที่ปรากฏในภาพยนตร์แอนิเมชันทั้งสองเรื่องนี้ว่ามีการนำเสนออย่างไร และเพราะเหตุใดค่านิยมทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับครอบครัวจึงถูกขบขันให้เป็นส่วนสำคัญของภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องดังกล่าว

2. กรอบแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับครอบครัวตามแนวคิดครอบครัวนิยมของชาวลาตินอเมริกาที่ปรากฏในภาพยนตร์แอนิเมชันขนาดยาวเรื่อง *Coco* และ *Encanto* ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาจากภาพยนตร์ด้วยการวิเคราะห์ตัวบทและประเมินบริบท (textual and contextual analysis) เป็นหลัก และอาศัยกรอบแนวคิดทางสังคมเกี่ยวกับครอบครัวในการวิเคราะห์บริบทของภาพยนตร์ประกอบกับใช้โครงสร้างสามองก์ (Three-Act Structure) เพื่อทำความเข้าใจกลวิธีเล่าเรื่องและวิเคราะห์ตัวบทภาพยนตร์ และใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiology) เพื่อแปลความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏ จากนั้นนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

“ชาวลาติน” (Latinx) หมายถึง ผู้ที่มีพื้นเพจากภูมิภาคลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแถบทะเลแคริบเบียนที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงชาวอเมริกันที่มีเชื้อสายสืบมาจากภูมิภาคดังกล่าว ซึ่ง *Latinx* เป็นคำเรียกแบบไม่ระบุเพศของคำว่า *Latino/a* โดยมีรูปพหูพจน์คือ *Latinxs*

“ชาวลาตินพลัดถิ่น” (Latino immigrant) หมายถึง ชาวลาตินอเมริกาที่อพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา

“ชาวลาตินอเมริกา” (Latin American) หมายถึง ผู้ที่มีต้นกำเนิดในภูมิภาคลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแถบทะเลแคริบเบียน

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ *Coco* และ *Encanto*

จากความสำเร็จอันโด่งดังของภาพยนตร์เรื่อง *Coco* ทำให้มีผู้สนใจศึกษาภาพยนตร์เรื่องนี้จากแง่มุมต่าง ๆ อาทิ จาก เพลง ภาพแทนของวัฒนธรรมเม็กซิกัน รวมถึงภาษาศาสตร์และการแปล³ โดยประเด็นเกี่ยวกับ “ฉาก” จากการศึกษาของมาร์ตินเนซ-โรดริโกและมาร์ตินเนซ-กาเบซา มิเมเนซ (Martínez-Rodrigo & Martínez-Cabeza Jiménez, 2019) พบว่าจากหลังของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นอารมณ์ของตัวละครให้เข้มข้นขึ้น ในขณะเดียวกันก็สะท้อนโลกภายในความคิดและความรู้สึกของตัวละคร ส่วนเปเรซ-เกร์เรโร (Pérez-Guerrero, 2021) ศึกษาความสัมพันธ์ของ “บ้าน” หรือ “ครอบครัว” กับตัวละครผ่านการวิเคราะห์ตัวบทซึ่งพบว่า “ครอบครัว” ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะความสัมพันธ์ทางสายเลือด แต่ยึดโยงกันผ่านความรู้สึกผูกพันทางใจ และครอบครัวก็เป็นแรงสนับสนุนของฮีโร่ที่จะปกป้องผู้อื่นเพื่อให้สังคมดีขึ้น

โรดริโก-อุโกรัส และคณะ (Rodríguez-Ucros et al., 2022) ได้อธิบายในบทความเชิงประสาธิตเวทศาสตร์เกี่ยวกับอิทธิพลของเพลงที่มีส่วนช่วยในการกระตุ้นความทรงจำของผู้ป่วยที่มีภาวะสมองเสื่อม ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ชัดในฉากที่ตัวเอก Miguel (มิเกล) ขับร้องเพลง *Remember Me* (Recuérdame/จำฉันให้ดี) ให้กับยาทวดของตนฟังเพื่อฟื้นความทรงจำเกี่ยวกับพ่อของยาทวดที่ใกล้เลือนหายไป นอกจากนี้ จาคส์ (Jaques, 2021) ชี้ให้เห็นว่า *Coco* นำเสนอถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างรุ่นในบริบทของธรรมเนียมประเพณีทางครอบครัวตามวัฒนธรรมเม็กซิกัน ในขณะที่อาวิลลา (Avila, 2020) ชี้ให้เห็นว่า *Coco* ถ่ายทอด

³ หากต้องการศึกษาประเด็นนี้ โปรดดู *Hybrid Englishes and the challenges of/for translation: Identity, mobility and language change* (pp. 151-162), by R. Attig, 2019, Routledge.

“ความเป็นเม็กซิกัน” (Mexicanidad) ผ่านบทเพลงและฉากย้อนอดีต โดยอ้างอิงลักษณะภาพยนตร์เม็กซิกันในยุครุ่งเรือง (Época de oro del cine mexicano) ด้วยการกำหนดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตัวละครและความสัมพันธ์กับดนตรี ซึ่งมีความแตกต่างจากผลงานอื่น ๆ ในฮอลลีวูดที่มักนำเสนอตัวละครชาวลาตินอเมริกาในแง่ลบ

นอกจากนี้ พบการศึกษาของดิอาห์และคณะ (Diah et al., 2021) ที่ระบุว่า *Coco* นำเสนอภาพของครอบครัวชาวเม็กซิกันผ่านวิธีการที่ตัวละครเอกจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวในช่วงเทศกาลวันรำลึกผู้วายชนม์ (Día de los Muertos) ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากวัฒนธรรมภายในของครอบครัวตนเอง ไม่ใช่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเม็กซิโก ทำให้ตัวละครเอกกลายเป็นผู้ที่ผิวนั้นเดิมที่ทำตามกันมาหลายชั่วอายุคน และเน้นย้ำบทบาทของผู้ปกครองในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาคิดว่าดีที่สุดสำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัว

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของ *Encanto* พบว่า การศึกษาวิจัยส่วนใหญ่เน้นมุ่งเน้นศึกษาประเด็นแนวคิดสตรีนิยมที่ถูกนำเสนอในเรื่อง อาทิ การศึกษาภาพพรรณนาอัตลักษณ์ของตัวละคร Mirabel (มิราเบล) ของวาร์ดานิงส์ฮ์และกาซึห์ (Wardaniningsih & Kasih, 2022) ที่พบว่าลักษณะเฉพาะตัวละครดังกล่าวถูกทำให้แตกต่างจากตัวละครเพศชายในเรื่อง ด้วยลักษณะภาพเหมารวมเพศหญิง เช่น การเป็นชายขอบ การอยู่ใต้บังคับบัญชา อำนาจในการตัดสินใจที่น้อยกว่า รวมถึงภาระหน้าที่ในการดูแลทุกอย่างในบ้านและครอบครัว ในขณะที่การศึกษาของซาลามินาและทาวามิ (Salamina & Tawami, 2023) กลับพบว่าตัวละครเพศหญิงในเรื่องถูกนิยามว่าเป็นผู้หญิงที่เป็นอิสระและมีคุณค่าในตัวเองตามแนวคิดสตรีนิยม

อนึ่ง อดามู (Adamou, 2022) ตั้งข้อสังเกตว่าภาพยนตร์แอนิเมชันยุคหลังของดิสนีย์นำเสนอภาพแทนทางเพศผ่านมุมมองสตรีนิยมมากขึ้น โดยอธิบายว่าตัวเอกที่เป็นเด็กสาวธรรมดาถูกวางบทบาทให้ต้องออก “ผจญภัย” เพื่อช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ สอดคล้องกับคุณค่าสตรีนิยมที่เดวิส (Davis, 2015) ระบุว่า การ “ทำเพื่อส่วนรวม” เป็นคุณค่าแบบเพศหญิงมากกว่า การ “แสวงหาความก้าวหน้าในตัวเอง” ที่เป็นคุณค่าแบบเพศชาย

4.2 “ภาพ” ของชาวลาตินในสื่อฮอลลีวูด

หากพิจารณาภาพแทนของชาวลาตินที่ถูกนำเสนอในภาพยนตร์ฮอลลีวูด ซึ่งในระยะแรกมีกลุ่มผู้ชมหลักเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจเหนือกว่าในสังคมจะเห็นได้ว่าตัวเอกของเรื่องมักถูกนำเสนอในฐานะฮีโร่ผู้คงความยุติธรรม โดยส่วนใหญ่เป็นชาวผิวขาวเชื้อชาติยุโรปหน้าตาดี วัยกลางคน ชนชั้นทางสังคมอยู่ในระดับกลางค่อนข้างสูง รักต่างเพศ นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ และพูดภาษาอังกฤษ (Ramírez-Berg, 2002, p. 67) ในขณะที่

ชาวลาตินส่วนใหญ่ถูกนำเสนอด้วยบทบาทเชิงลบ อาทิ แม่ร้ายใส่ ผูกพยพิดกฎหมาย มาเฟีย ผู้ค้ายาเสพติด นักค้ายมนุษย์ อาชญากรทั่วไป หรือผู้ใช้แรงงานที่มีรายได้ต่ำและสื่อสารภาษาอังกฤษไม่ค่อยได้ (Reny & Manzano, 2016, pp. 199-201; Vargas & dePyssler, 1998, p. 410) ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับที่อัลดามาและกอนซาลเอส (Aldama & González, 2019, p. x) พยายามชี้ให้เห็นว่าตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงช่วงปลายทศวรรษ 2010 สื่อกระแสหลักทั้งภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์ในสหรัฐอเมริกาต่างนำเสนอ “ภาพอัตลักษณ์ของชาวลาติน”⁴ (Latinidad/Latinx identity on screen) บิดเบือนไปจากความเป็นจริงด้วยการประกอบสร้างความรู้สึก ความคิดเห็นหรือมุมมอง ตลอดจนประสบการณ์ของชาวลาตินขึ้นมาใหม่ในเชิงเหยียดเชื้อชาติ

เมื่อภาพยนตร์เรื่อง *Coco* ออกฉายครั้งแรกในช่วงปลายปี ค.ศ. 2017 และประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จึงอาจกล่าวได้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้เป็น “จุดเปลี่ยนสำคัญของการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชาวลาตินในประวัติศาสตร์สื่อกระแสหลักของสหรัฐอเมริกา” (Aldama & González, 2019, p. 10) เนื่องจาก *Coco* นำเสนอภาพของชาวลาตินตรงกับความ เป็นจริงในหลายแง่มุม ซึ่งมีความแตกต่างจากภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่องอื่น อาทิ การที่ตัวละครทั้งหมดเป็นชาวเม็กซิกัน นักแสดงผู้ให้เสียงตัวละครหลักเป็นผู้มีเชื้อสายลาตินอเมริกา รวมถึงประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องที่ล้วนเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเม็กซิโก สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของอาเดรียน โมลิโน (Adrian Molina) ผู้กำกับและผู้เขียนบทร่วมชาวอเมริกันเชื้อสายเม็กซิกันของภาพยนตร์เรื่องนี้ที่ระบุว่า

ชาวเม็กซิกันส่วนใหญ่ปรากฏตัวในภาพยนตร์อเมริกันในบทบาทผู้ร้าย คนชั่ว หรือตัวโกง เช่น นักฆ่า โจร ผู้พยพ หรือบทที่ดูเหมือนเชิงบวกมากที่สุด เช่น ผู้ช่วยเหลือตัวเอก แต่สำหรับภาพยนตร์เรื่อง *Coco* นั้นแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง ด้วยภาพยนตร์ที่มีฉากของเรื่องตั้งอยู่ในชนบทของประเทศเม็กซิโก ซึ่งมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมสมัยนิยมของชาวเม็กซิกัน อีกทั้งยังไม่มีมีการกล่าวถึงอาชญากรรมหรือการอพยพย้ายถิ่นฐาน (Molina, 2017, อ้างถึงใน Krauze, 2017)

อีกด้านหนึ่ง เมื่อกล่าวถึงการนำเสนอภาพประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลชาวลาตินในสื่อกระแสหลักของสหรัฐอเมริกา อีเวตต์ เมรีโน (Yvett Merino) หนึ่งในผู้อำนวยการสร้าง

⁴ หากต้องการศึกษาประเด็นนี้เพิ่มเติม โปรดดู “CONTEMPORARY MAINSTREAM LATINIDAD: DISNEY TALES AND SPITFIRE ENDURANCE,” by A. N. Valdivia, 2016, *Límite. Revista Interdisciplinaria de Filosofía y Psicología*, 11(37), pp. 66-78.

ภาพยนตร์ที่มีเชื้อสายเม็กซิกันเช่นกัน กล่าวถึงเสียงตอบรับจากผู้ชมชาวอเมริกันเชื้อสายลาตินที่มีต่อภาพยนตร์เรื่อง *Encanto* ว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้มีส่วนในการเยียวยาจิตใจของสมาชิกภายในครอบครัวจากการส่งต่อความบอบช้ำทางจิตใจจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการนำเสนอปมขัดแย้งหลักของเรื่องราว ซึ่งกลุ่มผู้ชมดังกล่าวเป็นทายาทของผู้อพยพถิ่นฐานรุ่นแรกที่เติบโตมากับการฟังเรื่องราวการเสียสละของพ่อแม่หรือปู่ย่าตายายของตนเอง (Merino, 2022, อ้างถึงใน Clarke, 2022) จึงอาจกล่าวได้ว่า *Encanto* นำเสนอภาพประสบการณ์ชีวิตของชาวลาตินอเมริกาที่ค่อนข้างตรงกับความเป็นจริง โดยสะท้อนผ่านเรื่องราวสมมติในเรื่องตามเอกลักษณ์ของภาพยนตร์ดิสนีย์

นอกจากนี้ หากมุ่งเน้นไปที่ “ภาพบริบทแวดล้อม” หรือฉากของภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องจะสังเกตเห็นได้ว่ามีหลายฉากที่ดูเหมือนได้รับแรงบันดาลใจมาจากสถานที่จริงในภูมิภาคลาตินอเมริกา เนื่องจากส่วนหนึ่งของทีมผู้สร้างเรื่อง *Coco* และ *Encanto* เป็นชาวอเมริกันเชื้อสายลาติน ทำให้การสร้างผลงานทั้งสองเรื่องมีการอ้างอิงข้อมูลจากสภาพความเป็นจริงของภูมิภาคดังกล่าว โดยการลงพื้นที่เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลและบันทึกจากความทรงจำของผู้อพยพรุ่นปู่ย่าตายาย (Lasseter et al., 2017, pp. 27-38; Pablo et al., 2022, pp. 12-23) จึงอาจกล่าวได้ว่าภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนี้นำเสนอภาพที่ “สมจริง” เกี่ยวกับลาตินอเมริกา แตกต่างจากภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่องอื่น ซึ่งในที่นี้หมายถึงความสมจริงตามมุมมองของชาวลาตินที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา ไม่ใช่ชาวอเมริกันทั่วไป

กล่าวโดยสรุป ภาพนำเสนอชาวลาตินในสื่อฮอลลีวูดในยุคก่อนปี ค.ศ. 2010 ค่อนข้างเป็นไปในเชิงลบ ทว่าในกรณีของ *Coco* และ *Encanto* กลับนำเสนอวัฒนธรรมของประเทศเม็กซิโกและโคลอมเบียในเชิงบวกได้อย่างน่าสนใจ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่า ภาพยนตร์แอนิเมชันทั้งสองเรื่องไม่ได้ผลิตซ้ำภาพเหมารวมเชิงลบของชาวลาตินให้กับกลุ่มตัวละครหลัก อีกทั้งยังมีการดำเนินเรื่องราวที่ผูกปมของเรื่องเกี่ยวข้องกับสายสัมพันธ์ในครอบครัวไว้อย่างน่าสนใจ

4.3 ครอบครัวนิยม : ชุดคุณค่าในวัฒนธรรมลาตินอเมริกาที่ชุมชนชาวลาตินพลัดถิ่นในสหรัฐฯ ยังคงยึดถือ

เอสโกบาร์ (Escobar, 1998) รวมถึงฟินช์และเบกา (Finch & Vega, 2003) อธิบายว่า ครอบครัวชาวลาตินอเมริกามีลักษณะเป็นครอบครัวขยายขนาดใหญ่⁵ ที่สมาชิกจะให้การสนับสนุนกันและกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งตรงกับค่านิยมของแนวคิดในภาษาสเปน คือ *Familismo* หรือ “ครอบครัวนิยม”⁶ อันหมายถึงค่านิยมทางวัฒนธรรมของ

⁵ ประกอบด้วยพ่อ แม่ บุตร และปู่ ย่า ตา ยาย หรืออาจมีญาติคนอื่นอาศัยอยู่ร่วมกัน

⁶ แปลโดยผู้วิจัย

ชาวลาตินอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการอุทิศ ความมุ่งมั่น และความภักดีต่อครอบครัว การใช้เวลาอยู่กับครอบครัวอย่างใกล้ชิดเป็นประจำและการขอคำแนะนำจากครอบครัวในการตัดสินใจที่สำคัญถือเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมดังกล่าว บางครั้งค่านิยมนี้ยังหมายถึงการทำให้ครอบครัวอยู่เหนือตนเอง รวมถึงการช่วยเหลือพ่อแม่และพี่น้องให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย (Cauce & Doménech-Rodríguez, 2000; Guilamo-Ramos et al., 2007)

เมื่อกล่าวถึง “การยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว” แนวคิดนี้อาจสะท้อนให้เห็นได้จากการที่ผู้อพยพชาวลาตินอเมริกาย้ายถิ่นฐานจากประเทศของตนเข้าไปอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาด้วยเหตุจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ⁷ โดยมีจุดประสงค์หลัก คือ การแสวงหาโอกาสด้านอาชีพการงาน การศึกษา และโอกาสในการอยู่อาศัยในสหรัฐอเมริกาเป็นการถาวร ส่งผลให้ชาวลาตินพลัดถิ่นให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง เพราะครอบครัวเป็นเสมือน “พื้นที่ปลอดภัย” ในช่วงแรกของการอพยพย้ายถิ่น ต่อมาภายหลังจากการอพยพย้ายถิ่น ชาวลาตินพลัดถิ่นรวมถึงชาวอเมริกันเชื้อสายลาตินจะถูกบีบให้มีความเป็นอเมริกัน (Americanization) ทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย ทำให้เกิดการเหยียดเชื้อชาติหรือการถูกเลือกปฏิบัติและนำไปสู่ปรากฏการณ์การเหยียดตัวเอง (internalized racism) ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกบุคคลรู้สึกด้อยกว่าจากการถูกเหมารวมในเชิงลบ จนต้องการปฏิเสธวัฒนธรรมรากเหง้าของตนและพยายามรับเอาชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมแบบชาวอเมริกันเชื้อสายยุโรปมาแทนที่ ดังนั้นแรงสนับสนุนจากครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการก้าวข้ามผ่านอุปสรรคดังกล่าว (Hipolito-Delgado, 2018, pp. 156-159)

สมิธ-มอร์ริส และคณะ (Smith-Morris et al., 2012) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดครอบครัวนิยามว่า เป็นชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมอันซับซ้อนที่ชุมชนชาวลาตินพลัดถิ่นใช้เพื่อแสดงออกถึงความคิดถึงบ้านเกิดและความอาลัยอาวรณ์ในอดีตของตน ด้วยการยึดถือในธรรมเนียมปฏิบัติจากวัฒนธรรมรากเหง้าเดิมของตนที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัด คือ มีอาหารที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องรับประทานพร้อมหน้าพร้อมตากัน นอกจากนี้ แนวคิดครอบครัวนิยามยังถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้อพยพรุ่นแรกตัดสินใจย้ายถิ่นฐานเข้าสหรัฐอเมริกาเพื่อ “ชีวิตที่ดีกว่า” ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว สอดคล้องกับงานศึกษาของอายอนและคณะ (Ayón et al., 2010, p. 750) ที่ระบุว่า แนวคิดครอบครัวนิยามเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนชาวลาตินเข้มแข็งมากในสหรัฐอเมริกา อันเนื่องมาจาก “ครอบครัว” ถือเป็นแหล่งรวมกำลังใจและการสนับสนุนเพื่อให้ผ่านพ้นช่วงเวลาแสนตึงเครียดระหว่างการย้ายถิ่นฐาน (R. D. Rumbaut & Rumbaut, 1976) ดังนั้นแนวคิดนี้จึงถูกเชื่อมโยง

⁷ สหรัฐอเมริกามีประชากรชาวอเมริกันเชื้อสายลาตินอเมริกาที่ใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาหลักประมาณ 62.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.1 ของประชากรทั้งหมด โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มาจากประเทศเม็กซิโกและประเทศอื่น ๆ ในทวีปอเมริกากลางและทวีปอเมริกาใต้ตามลำดับ (U.S. Census Bureau, 2022)

เข้ากับการดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวจากผู้เฒ่าโสภาว่า (Campos et al., 2008; Ruiz, 2007) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการใช้ชีวิตของบุตรหลาน (Smith-Morris et al., 2012, p. 38)

โตโร-มอร์น (Toro-Morn, 2012, p. 672) ชี้ว่าแนวคิดครอบครัวนิยมคือ “หลักปฏิบัติที่ชัดเจนและเปี่ยมไปด้วยความมุ่งมั่นต่อครอบครัว” อันได้แก่ ภาระหน้าที่ของแต่ละคน ความภาคภูมิใจ และสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งไม่เพียงแต่ครอบครัวเดี่ยวเท่านั้น หากยังหมายรวมไปถึงครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยสมาชิกหลายช่วงอายุได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของอายอน และคณะ (Ayón et al., 2010, p. 742) ที่เสริมว่าหลักปฏิบัติดังกล่าวนี้สามารถถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้ ไม่ว่าชาวลาตินเหล่านั้นจะอาศัยในสหรัฐอเมริกาเป็นระยะเวลาเท่าใดแล้วก็ตาม ลักษณะดังกล่าวนี้จึงถือเป็นคุณลักษณะเด่นของชาวลาตินที่อาจอ่อนน้อมได้ว่าชาวลาตินมีแนวโน้มที่จะมีความเชื่ออย่างแรงกล้าเกี่ยวกับครอบครัวของตนและรักษาความภักดีต่อชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแนวคิดครอบครัวนิยม ชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแนวคิดครอบครัวนิยมนั้นจะกระตุ้นการตระหนักรู้ในภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง ความสามัคคีในครอบครัว และเป็นแรงขับเคลื่อนแก่สมาชิกเด็กและวัยรุ่นในการเติมเต็มความคาดหวังของครอบครัว (Glick & Van Hook, 2008, p. 79; Taylor et al., 2012, p. 313) นอกจากนี้ จากการศึกษาของซาเลร์โน (Salemo, 2018) ยังพบว่าชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมตามแนวคิดครอบครัวนิยมช่วยให้เด็กนักเรียนชาวอเมริกันเชื้อสายลาติน⁸ สามารถจัดการกับความเครียดและปัญหาสุขภาพจิตที่มาจากการเรียนหรือการปรับตัวเข้าสู่สังคมในโรงเรียนได้ดีกว่าเด็กกลุ่มที่มีพื้นเพมาจากครอบครัวอเมริกันผิวขาวที่ไม่ใช่ชาวลาติน

ซินน์และเวลส์ (Zinn & Wells, 2000, pp. 263-265) ตั้งข้อสังเกตว่าแนวคิดครอบครัวนิยมเป็นแนวคิดหนึ่งที่ประกอบขึ้นจากมุมมองหลายมิติ เช่น มุมมองเชิงโครงสร้าง พฤติกรรม บรรทัดฐาน และทัศนคติทางสังคม รวมถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชน ซึ่งในแต่ละมิตินั้นต้องมีการวิเคราะห์แยกแต่ละประเด็นออกจากกัน ข้อสังเกตดังกล่าวเป็นไปในทางเดียวกันกับรามิเรซและอาร์เซ (Ramírez & Arce, 1981, อ้างถึงใน Zinn & Wells, 2000, p. 263) ที่เสนอว่าแนวคิดครอบครัวนิยมประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านประชากรศาสตร์ : ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ขนาดของครอบครัว อัตราการเกิด การสมรสในหมู่เชื้อชาติเดียวกัน (2) ด้านโครงสร้าง : ที่มีลักษณะเด่นคล้ายครอบครัวขยาย (3) ด้านบรรทัดฐาน : ที่เน้นย้ำเรื่องคุณค่าในความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในครอบครัว และ (4) ด้านพฤติกรรม : ที่เกี่ยวข้องกับระดับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวและเครือญาติ

⁸ ซึ่งเป็นทายาทรุ่นแรก รุ่นที่สอง หรือรุ่นที่สามของผู้อพยพ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้พบว่าค่านิยมทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับครอบครัวตามแนวคิดครอบครัวนิยมนั้นมีความสำคัญกับชาวลาตินอเมริกาและชุมชนชาวลาตินพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา โดยสามารถสรุปองค์ประกอบของแนวคิดดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้ (1) เป็นครอบครัวขนาดใหญ่และมีการสมรสภายในสังคมเดียวกัน (2) เป็นครอบครัวขยายที่มีสมาชิกหลายช่วงอายุ (3) มีความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว (4) การมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวผ่านธรรมเนียมปฏิบัติหรือกิจกรรมที่ทุกคนทำร่วมกันนั้นเป็นไปเพื่อการแสดงออกถึงการสนับสนุนทางอารมณ์และวัตถุระหว่างสมาชิกในครอบครัว

5. “ครอบครัวนิยม” ใน *Coco* และ *Encanto*

เมื่อพิจารณาแนวคิดครอบครัวนิยมในภาพยนตร์เรื่อง *Coco* และ *Encanto* พบว่าภาพยนตร์นำเสนอองค์ประกอบหลักของแนวคิดดังกล่าวให้เห็นได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ช่วงการเปิดเรื่อง (exposition) ในองก์หนึ่งของภาพยนตร์ (set up) มีการนำเสนอภาพครอบครัวขนาดใหญ่ของตัวเอกในลักษณะครอบครัวขยายที่อาศัยอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ โดยมีสมาชิกในครอบครัวที่สมรสกับบุคคลในเชื้อชาติและวัฒนธรรมเดียวกัน ภาพดังกล่าวได้นำเสนอผ่านการแนะนำตัวละคร ปุ่มหลังของเรื่องราว และขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมที่ตัวละครในเรื่องต้องถือปฏิบัติร่วมกัน⁹ และช่วงจุดสูงสุดทางอารมณ์ของเรื่อง (climax) ในองก์สามของภาพยนตร์ (resolution) มีการนำเสนอความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในครอบครัวผ่านการให้ความสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อตัวเอกเจอกับภาวะวิกฤตในเรื่อง จนกระทั่งตัวเอกรู้สึกถึง “การได้เป็นส่วนหนึ่ง” ของครอบครัว

ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนำเสนอแก่นหลักของเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยการสะท้อนให้เห็นถึง “ปัญหา” ภายในครอบครัวจากมุมมองของตัวเอกที่เป็นเด็กและวัยรุ่นผ่านการเล่าเรื่องที่มีลักษณะเหมือนกันหลายประการ ซึ่งอาจแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้ (ก) การส่งต่อความบอบช้ำทางจิตใจจากคนรุ่นก่อนสู่รุ่นปัจจุบัน (ข) ยาและยายเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัว (ค) ความสัมพันธ์ที่มีแรงกดดันระหว่างยาและยายกับตัวเอก (ง) ตัวเอกเป็นผู้แปลกแยกจากคนอื่นในครอบครัว (จ) ตัวเอกคือผู้แก้วิกฤตของครอบครัว และ (ฉ) ครอบครัวเหนือสิ่งอื่นใด โดยผู้วิจัยจะอภิปรายรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

⁹ อาทิ การทานข้าวร่วมกันของสมาชิกทุกคนในครอบครัว การช่วยกันเตรียมสถานที่สำหรับเทศกาลวันรำลึกผู้วายชนม์ของบ้าน Rivera และคืนวันรับพรพิเศษของบ้าน Madrigal

5.1 Abuela(s) : หญิงแกร่งผู้เป็นใหญ่ในบ้าน

5.1.1 การส่งต่อความบอบช้ำทางจิตใจจากคนรุ่นก่อนสู่รุ่นปัจจุบัน

“ความบอบช้ำทางจิตใจ” หรือ “ปมบาดแผลทางใจ” (trauma) คือ การตอบสนองด้านอารมณ์ของบุคคลต่อประสบการณ์ด้านลบที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์อันส่งผลกระทบรุนแรงต่อจิตใจจนยากที่จะรับมือ ในบางกรณีปมบาดแผลทางใจจะถูกส่งต่อจากผู้รอดชีวิตรุ่นแรกที่เคยประสบหรือพบเห็นเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจโดยตรงไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป หรือเรียกได้ว่าเป็นการส่งต่อความบอบช้ำทางจิตใจจากคนรุ่นก่อน (intergenerational trauma) ซึ่งความบอบช้ำดังกล่าวนี้สามารถส่งต่อผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงดูบุตรหลาน ปัญหาพฤติกรรม ความรุนแรง การใช้สารเสพติดที่เป็นอันตราย รวมถึงปัญหาสุขภาพจิต (Mohatt et al., 2014; Sigal et al., 1988)

ในภาพยนตร์เรื่อง *Coco* และ *Encanto* ต่างมีตัวละครหลักที่ต้องประสบกับเหตุการณ์อันเป็นสาเหตุของความบอบช้ำทางจิตใจ กล่าวคือ ภาพยนตร์เรื่อง *Coco* นั้น Mamá Imelda (มามา อีเมลดา) ย่าทวดของตระกูล Rivera (ริเบรา) ต้องเลี้ยงดูลูกสาวเพียงลำพังหลังจากที่สามีออกเดินทางไปต่างถิ่นเพื่อเติมเต็มความฝันในเส้นทางนักดนตรีและไม่กลับมาอีกเลย ในขณะที่เรื่อง *Encanto* ตัวละคร Abuela Alma (อาบูเอลา อัลมา) ยายของตระกูล Madrigal (มาดริกัล) ก็ต้องดูแลลูกแฝดทั้งสามคนหลังจากพลัดพรากกับสามีในเหตุสงครามกลางเมืองประเทศโคลอมเบียในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20¹⁰ ส่งผลให้ตัวละครหลักเพศหญิงต้องกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวและต้องแบกรับภาระในการดูแลครอบครัวทั้งหมดเพียงผู้เดียว จากลักษณะของตัวละครทั้งสองตัวที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ชัดว่าบทบาทหน้าที่ของแม่นั้นพัฒนามาจากแนวคิดครอบครัวนิยมในแง่ของการเสียสละประโยชน์ส่วนตนหรือการยอมละทิ้งความสะดวกสบายของตนเองเพื่อ “ชีวิตที่ดีกว่า” ของคนในครอบครัว กล่าวคือ ในกรณี Mamá Imelda นั้น เธอจำเป็นต้องเริ่มสร้างธุรกิจทำรองเท้าอย่างทุลักทุเลเพื่อยังชีพและหาเงินมาเลี้ยงดูลูกสาวตัวน้อยที่ชื่อว่า Coco¹¹ (โกโก) ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นธุรกิจประจำตระกูลจนถึงรุ่นเหลน คือ Miguel และในกรณีของ Abuela Alma ที่หลังจากได้รับพรวิเศษเพื่อสร้างเมืองเวทมนต์ เธอก็ต้องรับภาระหน้าที่อันหนักอึ้งในฐานะผู้นำครอบครัวและชุมชนของคณะผู้ติดตามลี้ภัยในช่วงที่เกิดสงครามกลางเมือง ณ ช่วงเวลานั้น โดยหวังให้ทุกคนได้อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

¹⁰ สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพลัดถิ่นภายในประเทศ (internal displacement) กรณีผลกระทบจากสงครามกลางเมืองประเทศโคลอมเบีย โปรดดู *Una nación desplazada: informe nacional del desplazamiento forzado en Colombia*, by Centro Nacional de Memoria Histórica, 2015, Bogotá: CNMH-UARIV.

¹¹ ภายหลังเติบโตขึ้นเป็นแม่ของ Abuelita Elena และมีศักดิ์เป็นย่าทวดของตัวเอก Miguel

5.1.2 ย่าและยายเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัว

ด้วยบาดแผลทางจิตใจจากการสูญเสียสามีผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวไป ผนวกกับความจำเป็นในการเอาตัวรอดของตนเองและลูกทำให้ตัวละคร Mamá Imelda จากเรื่อง *Coco* และ Abuela Alma จากเรื่อง *Encanto* ต้องก้าวขึ้นมาเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนสามีอย่างเลี่ยงไม่ได้ ทั้งสองตัวละครมีสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ และเป็นผู้ริเริ่มวาง “กฎเกณฑ์ของครอบครัว” เช่นในเรื่อง *Coco* Mamá Imelda ห้ามให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวยุ่งเกี่ยวกับดนตรีและต้องเคารพเชื้อพัง Abuelita Elena (อาบูเอลิตา เอลเอนา) และ Mamá Coco (มามาโกโก) ผู้มีศักดิ์เป็นย่าและย่าทวดของ Miguel ส่วนในเรื่อง *Encanto* Abuela Alma ก็สั่งให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวและอาจรวมถึงชาวเมืองทุกคนต้องเคารพเชื้อพัง Abuela Alma ผู้มีศักดิ์เป็นยายของ Mirabel

ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องแสดงให้เห็นว่าตัวละครย่า Mamá Imelda และยาย Abuela Alma เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดของครอบครัว ทำให้เพศหญิงกลายเป็นเพศที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลสังคมตามลักษณะแบบมาตารีปไต (matriarchy) มากกว่าแบบปิตารีปไต (patriarchy) ซึ่งแตกต่างจากบริบทของสังคมลาตินอเมริกาโดยทั่วไปที่มีค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นลูกผู้ชาย¹² (machismo) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของครอบครัวที่ถูกกำหนดขึ้นไม่ได้มีปัจจัยมาจากสาเหตุภายนอก หากแต่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ตัวละครผู้เป็นย่าและยาย¹³ ประสบเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์จากอดีตและได้กลายมาเป็นบ่อเกิดความบอบช้ำภายในจิตใจของตนเองในเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้ผู้อาวุโสสูงสุดของครอบครัวจึงพยายามหารูปแบบธรรมเนียมปฏิบัติเฉพาะบางอย่างขึ้นมาเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นเช่นเดียวกับเหตุการณ์ในอดีตอันเจ็บปวด

จากความกลัวว่าการสูญเสียที่เคยเกิดขึ้นอาจจะเกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง ทำให้ตัวละครย่า Mamá Imelda และยาย Abuela Alma กำหนดแบบแผนปฏิบัติขึ้นมาและกลายมาเป็นปมขัดแย้งหลักกับตัวเอกของเรื่อง กล่าวคือ สมาชิกครอบครัวรุ่นล่าสุดต้องจัดการกับปมขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเรื่องราวระหว่างตนเองกับตัวละครผู้มีศักดิ์เป็นย่าและยาย โดยนำเสนอในลักษณะแบบเป็นปรปักษ์ (antagonist) ต่อตัวเอก ลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎี “ต้นร่าง

¹² ในวัฒนธรรมลาตินอเมริกา “ความเป็นลูกผู้ชาย” คือ รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในความเป็นชาย ประกอบด้วยความคาดหวังที่ผู้ชายจะเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบ มีอุปนิสัยเข้มแข็งเด็ดขาด และเป็นผู้ปกป้องครอบครัวชาย ในขณะเดียวกันก็มีองค์ประกอบเชิงลบ ได้แก่ ความก้าวร้าว การมั่นใจเกินไปในความเข้มแข็งทางร่างกาย การไม่รู้ตัวทางอารมณ์ และทัศนคติที่มองว่าเพศหญิงเสมือนเป็นวัตถุทางเพศ (Mendoza, 2009)

¹³ ในกรณีของ *Coco* คือ ย่าทวด (ภาษาปากเรียกว่า เทียด) Mamá Imelda แม่ของ Mamá Coco ผู้มีศักดิ์เป็นย่าทวดของ Miguel

ของครอบครัว”¹⁴ (Family scripts) ของบิงฮอลล์ (Byng-Hall, 1986) ที่อธิบายว่าแต่ละครอบครัวมีแนวโน้มกำหนดรูปแบบพฤติกรรมหรือจำลองสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อรับมือกับประสบการณ์ใหม่ที่มีบริบทคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ หากสมาชิกผู้มีอำนาจในครอบครัวเข้มงวดจนเกินไปและต้องการเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงที่คาดเดาไม่ได้แล้ว ต้นร่างของครอบครัวสามารถกลายเป็นปัญหาภายในครอบครัวได้ในอนาคต โดยบิงฮอลล์ (Byng-Hall, 1998) ระบุว่าแนวคิดต้นร่างของครอบครัวสามารถถูกดัดแปลงเป็นบทบาทยนตร์เพื่อนำพาเนื้อเรื่องไปสู่เรื่องราวที่เป็นปัญหาหรือปมความขัดแย้งภายในครอบครัวของตัวละคร

จากการที่ทีมงานผู้สร้างส่วนหนึ่งเป็นชาวอเมริกันเชื้อสายลาติน บทบาทของตัวละครย่าและยายในเรื่องที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากในการดำรงชีวิตและดูแลครอบครัวภายหลังการสูญเสียสามีจึงสะท้อนถึงความเสียสละความสุขของตนเอง ความเจ็บปวด และความยากลำบากในช่วงต้นของการย้ายถิ่นฐานของผู้อพยพชาวลาตินอเมริการุ่นแรกที่ต้องจำใจต้องจากประเทศบ้านเกิดเมืองนอนและย้ายถิ่นฐานเข้าไปอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์เหล่านี้อาจเป็นเรื่องเล่าที่ทายาทรุ่นหลังได้ฟังมาจากรุ่นพ่อแม่ของตนเองอีกทอดหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้สมาชิกรุ่นหลังของครอบครัวยังคงจดจำรากเหง้าดั้งเดิมของตนได้ทั้งในมิติสังคมและวัฒนธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของเซร์เดญาและคณะ (Cerdeña et al., 2021) ที่ระบุว่า การส่งต่อความบอบช้ำทางจิตใจจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชนชาวลาตินที่อาศัยในสหรัฐอเมริกานั้นมาจากหลายปัจจัยที่ทำให้ปัจเจกบุคคลเกิดบาดแผลทางจิตใจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านครอบครัวที่มีผลมาจากความคาดหวังในบทบาททางเพศและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมตามแนวคิดครอบครัวนิยม ดังจะเห็นได้จากเพศหญิงที่เป็นสมาชิกครอบครัวจะถูกคาดหวังตามกรอบทางวัฒนธรรมให้เสียสละประโยชน์และความสุขสบายของตนเองเพื่อดูแลครอบครัว ทั้งในแง่ความเป็นหญิง (femininity) และความเป็นแม่ (maternity) ที่มักพ่วงมาพร้อมกับภาระหน้าที่เสมือนหัวหน้าครอบครัวหรือศูนย์รวมจิตใจของครอบครัวในกรณีของรุ่นย่าและยาย ซึ่งเซร์เดญาและคณะ (Cerdeña et al., 2021, p. 2) ชี้ให้เห็นว่าบาดแผลความบอบช้ำทางจิตใจที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นนั้นสามารถเยียวยาได้ผ่านกระบวนการ “การฟื้นพลัง”¹⁵ (resilience) ด้วยวิธีการเลี้ยงดูบุตรหลานเชิงบวก เรื่องเล่าต่าง ๆ ที่สืบทอดต่อกันมาในชุมชนและด้วยการถ่ายทอดภูมิปัญญาและธรรมเนียมปฏิบัติทางวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าเดิมของตนจากสมาชิกครอบครัวรุ่นก่อนให้กับสมาชิกรุ่นหลัง

¹⁴ แปลโดยผู้วิจัย

¹⁵ หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์และจิตใจในการปรับตัวและฟื้นตัวกลับสู่ภาวะปกติ ภายหลังที่พบเหตุการณ์วิกฤตหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต อันเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลผ่านพ้นอุปสรรคและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (Faculty of Psychology Chulalongkorn University, 2023)

5.2 ด้วยรักและแรงกดดัน : เมื่อสายสัมพันธ์ครอบครัว “เป็นพิษ”

5.2.1 ความสัมพันธ์ที่มีแรงกดดันระหว่างตัวละครย่าและยายกับตัวเอกผู้เป็นหลาน

ใน *Coco* ตัวเอก Miguel ต้องพยายามปิดบังความหลงใหลด้านดนตรีของตนเองไว้ เพราะขัดกับข้อห้ามสำคัญของครอบครัว คือ ห้ามยุ่งเกี่ยวกับดนตรี ทำให้ Miguel ต้องแอบซ่อนกีตาร์ปริศนาตัวหนึ่งไว้ในห้องลับใต้หลังคาบ้านเพราะเกรงว่าย่า Abuelita จะไม่พอใจ สิ่งนี้สร้างความกดดันให้ Miguel เป็นอย่างมาก เพราะ Miguel มีความฝันที่จะโตขึ้นเป็นนักดนตรีมากกว่าจะเป็นช่างทำรองเท้าเหมือนสมาชิกของครอบครัวคนอื่น ๆ เมื่อ Abuelita พบว่าหลานชายของตนเลือกเข้าร่วมเวทีแสดงความสามารถทางดนตรีแทนการไปสักการะหลุมศพบรรพบุรุษตามธรรมเนียมปฏิบัติที่สุสานประจำเมือง ทำให้ Abuelita โกรธมากและได้ทำลายกีตาร์ที่ Miguel เห็นดังนั้นจึงวิ่งหนีออกจากบ้านเสมือนว่ายอมละทิ้งครอบครัวที่ทำร้ายจิตใจเขาเพื่อออกไปตามหาความฝันของตน ต่อมา Miguel กลับต้องเจอกับความผิดหวังอีกครั้ง เมื่อเขาเข้าไปยังดินแดนคนตายและถูก Mamá Imelda สั่งห้ามไม่ให้เล่นดนตรีเพื่อแลกกับการคลายคำสาปและกลับมายังดินแดนคนเป็น ข้อแลกเปลี่ยนนี้เป็นเหตุให้ Miguel ตัดสินใจหันหลังให้กับครอบครัวในช่วงครึ่งแรกของเรื่อง จากเหตุการณ์ในเรื่องดังที่กล่าวมานี้ อาจกล่าวได้ว่าข้อห้ามของครอบครัวคือแรงกดดันสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ตัวเอกจำใจต้องเลือก “ความฝัน” แทน “ครอบครัว” แม้ว่าจรรู้สึกรักและผูกพันกับครอบครัวของตนเองมากก็ตาม

สำหรับ *Encanto* ตัวเอก Mirabel ถูก Abuela Alma ผู้เป็นยายเมินเฉยเพราะเป็น “คนธรรมดา” เพียงคนเดียวในครอบครัวที่สมาชิกคนอื่น ๆ ล้วนมีพลังวิเศษ การต้องพยายามพิสูจน์ตนเองเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากผู้นำครอบครัวและผู้นำชุมชนอย่าง Abuela ทำให้ Mirabel ต้องแบกรับความคาดหวังของครอบครัวไปด้วย และต่อมาเหตุการณ์ในเรื่องก็ค่อย ๆ เผยให้เห็นว่าไม่เพียงแต่ตัวเอกเท่านั้นที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากความคาดหวังของครอบครัว แต่พี่สาวทั้งสองคนของ Mirabel ซึ่งเป็นสมาชิกรุ่นหลานของตระกูล คือ Luisa (ลุยซา) ผู้มีพลังกายมหาศาลและ Isabela (อิซาเบลา) ผู้มีพลังวิเศษสามารถเสกสรรดอกไม้ นานาพันธุ์ ต่างก็มีความไม่มั่นคงภายในจิตใจของตนเองเช่นกัน ซึ่งเห็นได้จากเพลง *Surface Pressure*¹⁶ (แรงดัน) ที่กล่าวถึงความอ่อนแอประปรายที่ Luisa ต้องพยายามปกปิดไว้ภายใต้ความแข็งแกร่ง และเพลง *What else can I do?*¹⁷ (ทำได้ใช่ไหมเล่า) ที่กล่าวถึงความอึดอัดใจของ Isabela ที่จำเป็นต้องพยายามทำตัวให้สมบูรณ์แบบตลอดเวลา นอกจากนี้ ตั้งแต่ช่วงเริ่มเรื่องก่อนถึงจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ (inciting incident) Abuela กล่าวกับ Mirabel ในวัยห้า

¹⁶ นาทีที่ 34:19 - 37:35

¹⁷ นาทีที่ 1:08:47 - 1:11:32

พบว่า “*Make your family proud.*”¹⁸ (ทำให้ครอบครัวเราภูมิใจ) ประโยคดังกล่าวเป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่เห็นได้ชัดถึงแรงกดดันจากความคาดหวังของครอบครัวที่ตัวเอกต้องแบกรับและกลายมาเป็น บาดแผลทางจิตใจจนนำไปสู่ข้อขัดแย้งกับ Abuela ซึ่งเป็นปมหลักของเรื่องในที่สุด

5.2.2 ตัวเอกเป็นผู้แปลกแยกจากคนอื่นในครอบครัว

เมื่อศึกษาลักษณะตัวเอกของภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องพบว่ามีลักษณะคล้ายกัน หลายประการ ได้แก่ การเป็นเสมือนบุคคลชายขอบของสังคมซึ่งในที่นี้หมายถึงครอบครัว การมีศักดิ์เป็นหลานที่ต้องอยู่ในโอวาทของสมาชิกผู้ใหญ่คนอื่น ๆ และมีข้อขัดแย้งกับย่าและ ยายผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัว กล่าวคือ Miguel เป็นสมาชิกเพียงคนเดียวของครอบครัว Rivera¹⁹ ที่รักในเสียงดนตรี จนต้องฝ่าฝืนข้อห้ามของครอบครัวเพื่อก้าวเดินตามเส้นทางความฝัน ของตนเอง และ Mirabel เป็นสมาชิกคนเดียวของครอบครัว Madrigal ที่ไม่มีพลังวิเศษ หากแต่ สังเกตเห็นถึงรอยร้าวของบ้านและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่อาศัยอยู่

ทั้ง Miguel และ Mirabel จำเป็นต้องออกผจญภัยตามเส้นเรื่องเพื่อพิสูจน์คุณค่า ในตนเองให้เป็นที่ประจักษ์แก่ย่าและยาย ตัวเอกทั้งสองได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิก ครอบครัวคนหนึ่งที่ได้ไว้ว่าเป็นผู้มีลักษณะแปลกแยกจากครอบครัวเช่นเดียวกันกับตัวเอก โดยในกรณีของ Miguel มีตัวละครผู้ช่วยคือ Héctor (เอกเตอร์) ปู่ทวดของเขา ซึ่งประกอบอาชีพ เป็นนักดนตรีตอนสมัยยังมีชีวิตอยู่ ส่วนกรณีของ Mirabel มีตัวละครผู้ช่วยคือ Bruno (บรูโน) นายายผู้มีพลังวิเศษสามารถเห็นภาพนิมิตในอนาคต แต่เกิดเหตุการณ์บางอย่างในอดีตทำให้ ต้องจากครอบครัวไป ซึ่งตัวละคร Héctor และ Bruno มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ทั้งสองต่างเป็นสมาชิกที่เสมือนเป็น “แกะดำ” ของครอบครัว อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่ทุกคน ในครอบครัวพยายามลบออกจาก “ความทรงจำ” อย่างไรก็ตาม ตัวละครทั้งสองถูกนำเสนอด้วย บทบาทของการเป็น “ผู้ช่วย” ในการแก้ไขปัญหาและนำพาให้ตัวเอกรอดพ้นจากสถานการณ์ คับขันที่เกิดขึ้นภายในเรื่อง

การแสดงออกถึงความรักและความภักดีต่อครอบครัวถือเป็นค่านิยมทางวัฒนธรรม รูปแบบหนึ่งตามแนวคิดครอบครัวนิยมของชาวลาติน ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวอาจกลายเป็น แรงกดดันสำหรับสมาชิกครอบครัวรุ่นหลังที่กำลังอยู่ในช่วงวัยค้นหาตัวตน ได้แก่ เด็กและวัยรุ่น และยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อภายในครอบครัวไม่มี “พื้นที่” สำหรับการสื่อสารระหว่างกัน เมื่อขาดการสื่อสารระหว่างกันอย่างเหมาะสมจึงทำให้ปัจเจกที่กำลังอยู่ในช่วงวัยดังกล่าวถูกมอง ในฐานะผู้ที่แตกต่างและแปลกแยกจากครอบครัว ดังเช่นตัวเอก Miguel และ Mirabel ที่มีความชื่นชอบ ความฝัน และคุณลักษณะบางประการที่ไม่เหมือนกับสมาชิกคนอื่น ๆ อาจกล่าว

¹⁸ นาทีที่ 03:16

¹⁹ หมายถึงสมาชิกครอบครัวที่ยังมีชีวิตอยู่

ได้ว่าสมาชิกครอบครัวรุ่นลูกหรือหลานในปัจจุบันต้องเผชิญกับความกดดันจากรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และต้องพยายามพิสูจน์คุณค่าในตนเองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากครอบครัว ซึ่งการพยายามเติมเต็มความคาดหวังจากครอบครัวอาจกลับกลายเป็นสิ่งที่บางครั้ง “หนักหนา” เกินไปในมุมมองของรุ่นลูกหรือหลาน อีกทั้งการที่ผู้ดูแลเด็ก เช่น ปู่ย่าตายายหรือพ่อแม่ มีปมบาดแผลในจิตใจจากเหตุการณ์ในอดีต มักส่งต่อความหวาดกลัว ความวิตกกังวลนั้น ไปยังเด็กโดยไม่ได้รับรู้ผ่านวิธีการเลี้ยงดู ซึ่งอาจเป็นเพราะคุณค่าที่คนรุ่นก่อนยึดถือนั้น มีความแตกต่างจากปัจจุบัน ทำให้คนรุ่นก่อนพยายามไม่แสดงออกทางอารมณ์เชิงลบเกี่ยวกับ ปมในจิตใจของตนหรือไม่ค่อยเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยสื่อสารเพื่อปรับความเข้าใจระหว่างกัน เท่าใดนัก

5.3 Happy Ending : ตอนจบที่ทุกคนต่างเข้าใจกันและมีความสุข

5.3.1 ตัวเอกคือผู้แก้วิกฤตของครอบครัว

ใน *Coco* และ *Encanto* ต่างนำเสนอความพยายามของตัวเอกในการเปลี่ยนแปลง บางสิ่งในครอบครัว เสมือนเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากบาดแผลทางจิตใจของ สมาชิกครอบครัวรุ่นก่อน และสะท้อนให้เห็นถึงความกดดันในการแสวงหาการยอมรับจาก ครอบครัวของสมาชิกรุ่นปัจจุบัน ผ่านบทสนทนาของตัวเอกและพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่พูดคุย ระหว่างกันเกี่ยวกับความบอบช้ำทางจิตใจในอดีตอย่างเปิดใจและตรงไปตรงมา จนนำไปสู่ การเยียวยาจิตใจแต่ละฝ่ายทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและส่วนรวม

ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องมีเส้นเรื่องเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันในเรื่องความสัมพันธ์ ในครอบครัว โดยเริ่มต้นจากการที่ตัวเอกรู้สึกวุ่นวายไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของบ้านหรือครอบครัว จากนั้นจึงดำเนินไปสู่เหตุการณ์ที่บีบบังคับให้ต้องออกเดินทางผจญภัยเพื่อตามหาตัวตน ซึ่งต่อมาในช่วงภาวะคลี่คลาย (falling action) ของเรื่อง ตัวเอกได้มีโอกาสปรับความเข้าใจ ปมบาดแผลทางจิตใจของตนกับตัวละครย่าและยาย และพบว่าความรักของครอบครัวคือสิ่งที่ สำคัญที่สุด ก่อนจะจบเรื่องราวที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต่างเข้าใจซึ่งกันและกัน ในแง่นี้ อาจกล่าวได้ว่าตัวเอกคือผู้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกรุ่นปู่ย่าตายายเข้ากับรุ่นหลาน เพื่อหาจุดสมดุลของการอยู่ร่วมกันสำหรับสมาชิกครอบครัวทุกรุ่น

5.3.2 ครอบครัวเหนือสิ่งอื่นใด

ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นได้ชัดถึงการวางลำดับความสำคัญของครอบครัวไว้ เหนือสิ่งอื่นใดและการมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในครอบครัวเมื่อต้องเผชิญหน้ากับ อุปสรรค คือ ประโยคที่ตัวเอก Miguel กล่าวกับ Mamá Imelda ในเรื่อง *Coco* ว่า “Nothing’s more

important than family."²⁰ (ไม่มีอะไรสำคัญไปกว่าครอบครัว) หรือฉากริมแม่น้ำหลังเหตุการณ์คลี่คลายในเรื่อง *Encanto* เมื่อ Abuela และ Mirabel ปรับความเข้าใจระหว่างกัน Mirabel กล่าวกับยายของตนด้วยประโยคที่ว่า "We were given a miracle because of you. We are a family because of you. And nothing could ever be broken that we can't fix... together."²¹ (เราได้รับปาฏิหาริย์มา นั่นก็เป็นเพราะยาย พวกเราด้วยกันเป็นครอบครัวได้ นั่นก็เป็นเพราะยาย และจะไม่มีรอยร้าวไหนในบ้านที่เราจะแก้ไขไม่ได้... หากช่วยกัน)

ในอีกแง่หนึ่ง พบการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมของแนวคิดครอบครัวนิยมกับการดูแลสุขภาพจิตใจของชาวลาตินในสหรัฐอเมริกา โดยเกลแมน (Gelman, 2014) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมดังกล่าวส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสภาพจิตใจของผู้ที่ต้องดูแลผู้ป่วยอัลไซเมอร์ กล่าวคือ แนวคิดครอบครัวนิยมเป็นเสมือนปัจจัยทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ดูแลคลายความเครียดและความกดดันลงระหว่างการดูแลผู้ป่วยที่เป็นสมาชิกของครอบครัว ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นผ่านฉากที่ Miguel ใช้เวลาอยู่กับย่าทวด Mamá Coco อันเป็นฉากสำคัญในองค์สามของภาพยนตร์ คือ เมื่อ Miguel ร้องเพลง *Remember me* ให้ย่าทวดของเขาฟัง²² โดยหวังว่าบทเพลงที่เขาขับร้องจะสามารถทำให้ Mamá Coco พ้นคืนความทรงจำเกี่ยวกับ Héctor ผู้เป็นพ่อได้ในท้ายที่สุด ในขณะที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวมารวมตัวกัน ณ ห้องของ Mamá Coco

ในกรณีตัวละครเอกที่เป็นวัยรุ่นอย่าง Mirabel สามารถค้นพบความสำคัญของการยอมรับตนเองในแบบที่เป็นอยู่ รวมถึงการพยายามทำความเข้าใจไปมาบาดแผลในจิตใจของผู้เป็นยาย ทำให้สมาชิกทุกรุ่นต่างสามารถปรับตัวเข้าหากันและพยายามช่วยกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวได้ในท้ายที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของคอนรอย (Conroy, 2022) ที่ชี้ให้เห็นว่า *Encanto* สามารถเป็นเครื่องมือช่วยสะท้อนอารมณ์ของผู้ชมและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการส่งต่อความบอบช้ำทางจิตใจจากคนรุ่นก่อน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว ร่วมกับการผสมผสานหัวข้อทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมที่ซับซ้อนในลักษณะที่เป็นการสำรวจตัวตนภายในพร้อมกับให้ความบันเทิงไปในเวลาเดียวกัน ดังเช่นภาพยนตร์จากสตูดิโอพิกซาร์และดิสนีย์เรื่องอื่น ๆ อาทิ *Inside Out* (มหัศจรรย์อารมณ์อลเวง) *Soul* (อัศจรรย์วิญญาณอลเวง) *Turning Red* (เขินแรงแดงเป็นแพนด้า)

²⁰ นาทีที่ 1:17:15

²¹ นาทีที่ 1:22:22 - 1:22:31

²² นาทีที่ 1:30:40 - 1:31:48

5.4 สัญญะเกี่ยวกับครอบครัวที่ถูกนำเสนอใน *Coco* และ *Encanto*

ภาพยนตร์ *Coco* และ *Encanto* มีการใช้เทคนิคแบบภาพยนตร์แอนิเมชัน 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้รูปสัญลักษณ์น่ารักแบบทารก (baby schemata) และการใช้มุมกล้องถ่ายทำเสมือน (virtual camera) ร่วมกับการนำเสนอสัญญะเกี่ยวกับวัฒนธรรมลาตินอเมริกาโดยผสมผสานเข้ากับบทเพลงต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีการใช้สัญลักษณ์อย่างหลากหลายเพื่อแสดงแนวความคิดสำคัญเกี่ยวกับครอบครัว ดังจะอภิปรายต่อไปนี้

5.4.1 *Coco*

1) ภาพถ่ายบุคคลของสมาชิกครอบครัวผู้ล่วงลับและแทนบุชายบรรพบุรุษประจำตระกูล (ofrenda) ในช่วงเทศกาลวันรำลึกผู้วายชนม์ : เป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่องซ้ำ ๆ (motif) เพื่อแสดงถึงความรักและความเคารพของครอบครัวที่มีต่อสมาชิกครอบครัวผู้ล่วงลับ การปรากฏซ้ำของสัญญะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเน้นความสำคัญของความผูกพันภายในครอบครัวที่อยู่เหนือความตาย รวมไปถึงการบอกเล่าเชื้อสาย ความเป็นมา และประเพณีของครอบครัวในฐานะที่เป็นเครื่องเตือนใจให้ตัวเองและผู้ชมทราบถึงชุดคุณค่าที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

2) ตุ๊กตารองเท้าของตระกูล Rivera: สื่อความหมายถึงมรดกตกทอดและอัตลักษณ์ของครอบครัว อีกทั้งยังแสดงถึงความมุ่งมั่นในการทำงานหนักและความอุตสาหะของสมาชิกทุกคนเพื่อครอบครัว

3) การเดินทางข้ามไปยังดินแดนคนตายของ Miguel : เป็นสัญลักษณ์ของความรักในครอบครัวที่อยู่เหนือกาลเวลา ความสำคัญของการให้เกียรติและรำลึกถึงผู้ที่จากไป รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน

4) กีตาร์ปริศนาของ Miguel: เป็นสิ่งแทนความขัดแย้งในครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างในค่านิยมที่ยึดถือระหว่างรุ่นย่าและรุ่นหลาน เมื่อถึงตอนจบของเรื่อง (wrap-up) กลับมีความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ กีตาร์ตัวดังกล่าวเป็นเสมือนตัวแทนของจุดสมดุลระหว่างความฝันของตัวเองกับความคาดหวังของครอบครัว โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการยอมรับ การให้อภัย และการประนีประนอมกันภายในครอบครัว

5.4.2 *Encanto*

1) บ้านมหัศจรรย์ Casita (กาซิดา): เป็นสัญลักษณ์ของการปกป้องคุ้มภัยและความสามัคคีภายในครอบครัว โดยแสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างสมาชิกประวัติความเป็นมา และประเพณีพิธีกรรมเฉพาะของครอบครัว นอกจากนี้ ประตูบ้าน Casita ยังเป็นสัญลักษณ์ของการเข้าสู่โลกของครอบครัวและอัตลักษณ์ของครอบครัวดังกล่าว

สมาชิกครอบครัวที่มีพลังวิเศษแต่ละคนจะมีลูกบิดประตูล่องส่วนตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง อันสื่อความหมายแทนความแตกต่างและภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อครอบครัว

2) กระจก : ทำหน้าที่สะท้อนตัวตนที่แท้จริงภายใน รอยร้าวบนกระจกเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ที่แตกร้าวและความขัดแย้งที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขภายในครอบครัว โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างยายและหลาน เมื่อ Mirabel เปิดเผยความจริงเกี่ยวกับมนต์วิเศษและประวัติความเป็นมาของครอบครัว กระจกก็ค่อย ๆ ได้รับการซ่อมแซม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเยียวยาและการปรับความเข้าใจระหว่างกันภายในครอบครัว

3) เทียนแห่งพรวิเศษและมนต์วิเศษของครอบครัว : เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนมรดกของครอบครัวและความเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษ ซึ่งแสดงถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมจากรุ่นสู่รุ่น

4) มื้ออาหารของครอบครัว : เป็นการรวมตัวกันเชิงสัญลักษณ์ที่เน้นย้ำถึงความสามัคคีและความเป็นส่วนหนึ่งของเหล่าสมาชิกกับครอบครัว เพราะเป็นช่วงเวลาแห่งเสียงหัวเราะและการสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นที่เชื่อมโยงทุกคนเข้าไว้ด้วยกัน และเน้นถึงความสำคัญของการสืบทอดและธรรมเนียมประเพณีในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

6. บทสรุป

ในภาพยนตร์ *Coco* และ *Encanto* มีการนำเสนอแนวคิดครอบครัวนิยมในฐานะปัจจัยสำคัญทางวัฒนธรรมเพื่อหาจุดสมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น โดยการเน้นย้ำให้ผู้ชมเห็นถึงข้อดีของการพยายามปรับความเข้าใจกันของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ซึ่งอาจแฝงความหมายโดยนัยกับกลุ่มผู้ชมหลักคือเด็กและเยาวชน ที่บางส่วนเป็นทายาทรุ่นปัจจุบันของกลุ่มชาวลาตินพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับทีมผู้สร้างภาพยนตร์ชาวอเมริกันเชื้อสายลาติน นอกจากนี้ การนำเสนอในภาพยนตร์ยังแฝงไปด้วยการเสริมสร้างความภูมิใจในชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้กับทายาทรุ่นปัจจุบันของกลุ่มชาวลาตินพลัดถิ่น โดยภาพยนตร์ *Coco* นำเสนอความงดงามทางวัฒนธรรมเม็กซิกันในช่วงเทศกาลวันรำลึกผู้วายชนม์ ส่วนภาพยนตร์ *Encanto* เน้นการนำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม อาทิ ดนตรีพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น ประเพณีและความเชื่อ โดยเฉพาะความงดงามด้านทัศนียภาพของประเทศโคลอมเบีย

การที่ภาพยนตร์แอนิเมชันจากฮอลลีวูดทั้งสองเรื่องนำเสนอภาพเรื่องราวของครอบครัวและวัฒนธรรมของชาวลาตินอเมริกา ซึ่งมีบริบทจากหลักของเรื่องตั้งอยู่ในประเทศเม็กซิโกและโคลอมเบียนั้น อาจเป็นผลมาจากความพยายามต้องการสะท้อน “ภาพนำเสนอตามอุดมคติ” ของทีมผู้สร้างจากความรู้สึกโหยหาอดีต ซึ่งเปรียบได้ว่าเป็น “ภาพความทรงจำอันสวยงาม” ของผู้อพยพรุ่นแรกที่ย้ายถิ่นฐานเข้าไปในสหรัฐอเมริกา และไม่มีโอกาสได้กลับไปยังประเทศ

บ้านเกิดของตนอีกแล้ว ประกอบกับทายาทรุ่นปัจจุบันของชุมชนชาวลาตินพลัดถิ่นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวอเมริกันเชื้อสายลาตินต่างเกิดและเติบโตในสหรัฐอเมริกา จึงทำให้ชาวลาตินที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาเกิดความรู้สึก “ไม่เป็นส่วนหนึ่ง” ของทั้งสังคมอเมริกันอันเป็นบ้านเกิดของตนและสังคมในประเทศแถบภูมิภาคลาตินอเมริกาอันเป็นบ้านเกิดของบรรพบุรุษของครอบครัวตนเองด้วย ภาพนำเสนอดังกล่าวจึงเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของการเยียวยาจิตใจของทีมผู้สร้างและกลุ่มผู้ชมหลักชาวอเมริกันเชื้อสายลาตินที่เป็นทายาทรุ่นหลังของชุมชนชาวลาตินพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาอันแสดงผ่านการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมในแถบภูมิภาคลาตินอเมริกาที่เล้าสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีแก่นเรื่องหลักยึดโยงกับความเป็นครอบครัวตามแนวคิดครอบครัวนิยมซึ่งเป็นชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมหนึ่งที่ชาวลาตินอเมริกาและชุมชนชาวลาตินพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกาต่างยึดถือ

จากการศึกษาตัวบทและสัญญาณเกี่ยวกับแนวคิดครอบครัวนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้งสองเรื่อง พบว่าภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนำเสนอองค์ประกอบหลักของแนวคิดดังกล่าวอย่างเด่นชัด คือ การเป็นครอบครัวขนาดใหญ่และสมาชิกของครอบครัวสมรสกับคนในสังคมหรือชุมชนเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ เป็นครอบครัวขยายที่ประกอบไปด้วยสมาชิกหลายช่วงอายุ โดยนำเสนอภาพครอบครัวที่สมาชิกทุกคนต่างยึดถือคุณค่าวัฒนธรรมเกี่ยวกับครอบครัวว่ามีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด อีกทั้งสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต่างมีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันเพื่อแสดงออกถึงความสมัครสมานสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยมี “Abuelita” (ย่าของ Miguel ในกรณีของ *Coco*) หรือ “Abuela” (ยายของ Mirabel ในกรณีของ *Encanto*) เป็นเสมือนผู้นำครอบครัวของตัวละครเอก และเน้นให้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของเพศหญิงต่อครอบครัว นอกจากนี้ ภาพยนตร์เรื่อง *Coco* และ *Encanto* ยังเสนอประเด็นหลักที่คล้ายคลึงกันในแง่อื่น ๆ อีกด้วย เช่น ความเชื่อมโยงกับรากเหง้าทางวัฒนธรรมของครอบครัวตนเองผ่านธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา ความมุ่งมั่นพยายามทำตามความปรารถนาและความฝันของตน การชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการสื่อสารระหว่างกันเพื่อรักษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการที่ตัวละครเอกผู้เป็นหลานคือตัวแทนในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น

อนึ่ง ชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องดังกล่าวข้างต้นยังสามารถพบได้ในหนังสือภาพสำหรับเด็กลาตินอเมริกาและเด็กอเมริกันเชื้อสายลาตินอีกด้วย เช่น *¿De dónde eres?* (Yamile Saied Méndez, 2019) *Al otro lado de la bahía* (Carlos Aponte, 2021) *Areli es un dreamer* (Areli Morales, 2021) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ใหญ่ในวัฒนธรรมภูมิภาคดังกล่าวต้องการส่งต่อชุดความคิดและคุณค่าทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไปยังเยาวชนรุ่นหลังให้รักษาและยึดถือต่อไปเพื่อสร้างสังคมที่ประชากรทุกวัยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

7. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางให้กับผู้ชมที่มีความสนใจในสื่อภาพยนตร์หรือสื่ออื่น ๆ ที่มีความใกล้เคียงกัน เช่น ละครโทรทัศน์หรือซีรีส์ รวมถึงผู้ที่มีความสนใจในวัฒนธรรมของชาวลาตินอเมริกาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวิพากษ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องสำหรับสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป

สำหรับการวิจัยในอนาคต ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุดคุณค่าทางวัฒนธรรมของภูมิภาคลาตินอเมริกาที่น่าสนใจอีกหลายประเด็น ได้แก่ (1) การรับรู้ของผู้ชมเกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ที่ภาพยนตร์ประกอบสร้างขึ้น (2) ภาพครอบครัวของชาวลาตินอเมริกาที่ปรากฏในสื่อรูปแบบอื่น (3) องค์ประกอบอื่น ๆ ทางวัฒนธรรมลาตินอเมริกาที่น่าเสนอผ่านภาพยนตร์ นอกจากนี้ หากมีการวิจัยเชิงปริมาณที่สรุปผลทางสถิติมาสนับสนุนก็จะทำให้เกิดการศึกษาแบบองค์รวมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง/References

- Adamou, C. (2022). Are we there yet? The Disney Princesses' journeys and gender representation. *Syn-Thèses*, 13, 44-55. <https://doi.org/10.26262/st.v0i13.9735>
- Aldama, F. L., & González, C. (2019). *Reel Latinxs representation in U.S. Film and TV*. University of Arizona Press.
- Anderson, D. K. (Producer), & Unkrich, L. (Director). (2017). *Coco* [Motion picture]. Pixar Animation Studios.
- Attig, R. (2019). Coco and the case of the disappearing Spanglish: Negotiating code-switching in the English and Spanish versions of Disney and Pixar's animated film. In K. Bennett & R. Queiroz de Barros (Eds.), *Hybrid Englishes and the challenges of/for translation: Identity, mobility and language change* (pp. 151-162). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315142333-9>
- Avila, J. (2020). Memorias de oro: Music, Memory, and Mexicanidad in Pixar's *Coco* (2017). *Americas: A Hemispheric Music Journal*, 29, 1-23. <https://doi.org/10.1353/ame.2020.0009>
- Ayón, C., Marsiglia, F. F., & Bermudez-Parsai, M. (2010). Latino family mental health: exploring the role of discrimination and familismo. *Journal of community psychology*, 38(6), 742-756. <https://doi.org/10.1002/jcop.20392>
- Byng-Hall, J. (1986). Family scripts: A concept which can bridge child psychotherapy and family therapy thinking. *Journal of Child Psychotherapy*, 12, 3-13.
- Byng-Hall, J. (1998). Evolving ideas about narrative: re-editing the re-editing of family mythology. *Journal of Family Therapy*, 20, 133-141.
- Campos, B., Schetter, C. D., Abdou, C. M., Hobel, C. J., Glynn, L. M., & Sandman, C. A. (2008). Familialism, social support, and stress: Positive implications for pregnant Latinas. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 14(2), 155-162.
- Cauce, A. M., & Domenech-Rodríguez, M. (2000). Latino families: Myths and realities. In J. M. Contreras, K. A. Kerns, & A. M. Neal-Barnett (Eds.), *Latino children and families in the United States* (pp. 3-25). Praeger.
- Centro Nacional de Memoria Histórica. (2015). *Una nación desplazada: Informe nacional del desplazamiento forzado en Colombia*. Bogotá: CNMH - UARIV. <https://www.centrodememoriahistorica.gov.co/descargas/informes2015/nacion-desplazada/una-nacion-desplazada.pdf>

- Cerdeña, J. P., Rivera, L. M., & Judy M. Spak, J. M. (2021). Intergenerational trauma in Latinxs: A scoping review. *Social Science & Medicine*, 270, 1-22. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113662>
- Clarke, C. (2022). 'She immediately saw herself': how *Encanto* strikes a major chord in a diverse world. <https://www.theguardian.com/film/2022/jan/28/encanto-diverse-colombia-animation-lin-manuel-miranda>
- Conroy, S. (2022). Narrative Matters: Encanto and intergenerational trauma. *Child and adolescent mental health*, 27(3), 309-311. <https://doi.org/10.1111/camh.12563>
- Davis, A. M. (2015). *Handsome Heroes and Vile Villains: Masculinity in Disney's Feature Films*. Indiana University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt16gh6sv>
- Diah, I., Anisa, S., & Budiarto. (2021). The Representation of Mexican Culture in Disney Pixar's Movie Entitled "Coco". *Journal of English Language and literature*, 6(2), 99-114. <https://doi.org/10.37110/jell.v6i2.128>
- Dosch, E. A., & Khrebtan-Hörhager, J. (2023). Beyond bad hombres, mamacitas, and borders: rethinking representation of Mexicanidad in 2017 animation Coco. *Communication, Culture and Critique*, 16(1), 73-80. <https://doi.org/10.1093/cccl/tcac049>
- Escobar, J. I. (1998). Immigration and mental health: Why are immigrants better off? *Archives in General Psychiatry*, 55, 781-782.
- Faris, W. B. (2004). *Ordinary enchantments: Magical realism and the remystification of narrative*. Vanderbilt University Press.
- Faculty of Psychology Chulalongkorn University. (2023, June 8). *Resilience – ภาวะฟื้นพลัง*. <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/resilience>
- Finch B. K. & Vega W. A. (2003). Acculturation stress, social support, and self-rated health among Latinos in California. *Journal of immigrant health*, 5(3), 109-117. <https://doi.org/10.1023/a:1023987717921>
- Gelman, C. R. (2014). Familismo and Its Impact on the Family Caregiving of Latinos With Alzheimer's Disease: A Complex Narrative. *Research on Aging*, 36(1), 40-71. <https://doi.org/10.1177/0164027512469213>
- Glick, J. E., & Van Hook, J. (2008). Through Children's Eyes: Families and Households of Latino Children in the United States. In H. Rodríguez, R. Sáenz, & C. Menjivar (Eds.), *Latinas/os in the United States: Changing the Face of América* (pp. 72-86). Springer. https://doi.org/10.1007/978-0-387-71943-6_5

- Guilamo-Ramos, V., Dittus, P., Jaccard, J., Johansson, M., Bouris, A., & Acosta, N. (2007). Parenting practices among Dominican and Puerto Rican mothers. *Social Work*, 52(1), 17-30.
- Harju, M. L. (2012). *'Being not alone in the world': Exploring Reader Response to Crossover Books*. [Doctoral dissertation]. McGill University.
- Hipolito-Delgado, C. P. (2018). Cultura y Familia: Strengthening Mexican Heritage Families. In P. Arredondo (Ed.), *Latinx Immigrants. International and Cultural Psychology* (pp. 147-167). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95738-8_9
- IMDbPro. (n.d./a) *Coco*. Retrieved November 8, 2023, from <https://www.imdb.com/title/tt2380307/>
- IMDbPro. (n.d./b) *Encanto*. Retrieved November 8, 2023, from <https://www.imdb.com/title/tt2953050/>
- Jaques, Z. (2021). "Remember Me" Intergenerational Dialogue in Disney-Pixar Animation. In J. Deszcz-Tryhubczak & Z. Jaques (Eds.), *Intergenerational Solidarity in Children's Literature and Film* (pp. 85-98). University Press of Mississippi. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1fkgcgc.11>
- Krauze, D. (2017, December 1). *How Pixar Made Coco the Biggest Hit in Mexico's History*. Slate. <https://slate.com/culture/2017/12/how-pixar-made-coco-the-biggest-box-office-hit-in-mexicos-history.html>
- Lasseter, J., Unkrich, L., & Molina, A. (2017). *The art of Coco / Disney Pixar*. Chronicle Books.
- Martínez-Rodrigo, E., & Martínez-Cabeza Jiménez, J. (2019). Escenarios y emociones en *Coco* (2017). *Actas Icono* 14, 1(1), 222-237. <https://icono14.net/ojs/index.php/actas/article/view/1344>
- Mendoza, E. (2009). *Machismo Literature Review*. Center for Public Safety Initiatives, Rochester Institute of Technology. <https://www.rit.edu/liberalarts/sites/rit.edu.liberalarts/files/documents/our-work/2009-12.pdf>
- Merino, Y., Spencer, C. (Producers), & Bush, J., Howard, B. (Directors). (2021). *Encanto* [Motion picture]. Walt Disney Animation Studios.
- Mohatt, N. V., Thompson, A. B., Thai, N. D., & Tebes, J. K. (2014). Historical trauma as public narrative: a conceptual review of how history impacts present-day health. *Social science & medicine* (1982), 106, 128-136. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.01.043>

- Pablo, R. L. J. J., Lee, J., Bush, J., Howard, B., & Smith, C. C. (2022). *The Art of Encanto / Disney*. Chronicle Books.
- Pérez-Guerrero, A. M. (2021). El Hogar en Los Filmes De Pixar: Uso Creativo y Significado. *UMH - Sapientiae*, 2(1), 9-23. <https://doi.org/10.5377/umhs.v2i1.12997>
- Ramírez-Berg, C. (2002). *Latino Images in Film: Stereotypes, Subversion, Resistance*. University of Texas Press.
- Reny, T., & Manzano, S. (2016). The Negative Effects of Mass Media Stereotypes of Latinos and Immigrants. In G. Ruhrmann, Y. Shooman, & P. Widmann (Eds.), *Media and Minorities: Questions on Representation from an International Perspective* (pp. 195-212). Vandenhoeck & Ruprecht. <https://doi.org/10.13109/9783666300882.195>
- Rodríguez-Ucros, A. M., Hernández-Pabón, J. C., & Palacios-Sánchez, L. (2022). Coco, sus trastornos de memoria y el poder de la música. *Iatreia*, 36(2). <https://doi.org/10.17533/udea.iatreia.198>
- Rotten Tomatoes. (2018). *Coco*. https://www.rottentomatoes.com/m/coco_2017
- Rotten Tomatoes. (2022). *Encanto*. https://www.rottentomatoes.com/m/encanto_2021
- Ruiz, M. E. (2007). Familismo and filial piety among Latino and Asia elders: Reevaluating family and social support. *Hispanic Health Care International*, 5, 81-89.
- Rumbaut, R. D., & Rumbaut, R. G. (1976). The extended family in exile: Cuban expatriates in the U.S. *American Journal of Psychiatry*, 133, 395-399.
- Salamina, L. A., & Tawami, T. (2023). Depiction of feminism concept in Disney animated movie: Encanto 2021. *Apollo Project*, 12(1). <https://ojs.unikom.ac.id/index.php/apollo-project/article/view/8938>
- Salerno, S. L. (2018). *Latinx College Student Narratives of Familism and College Persistence* [Doctoral dissertation, Florida State University]. FSU's Digital Repository. http://purl.flvc.org/fsu/fd/2018_Su_Salerno_fsu_0071E_14708
- Sigal, J. J., Dinicola, V. F., & Buonvino, M. (1988). Grandchildren of survivors: Can negative effects of prolonged exposure to excessive stress be observed two generations later? *The Canadian Journal of Psychiatry*, 33(3). 207-212. <https://doi.org/10.1177/070674378803300309>

- Smith-Morris, C., Morales-Campos, D., Alvarez, E. A. C., & Turner, M. (2013). An anthropology of Familismo: On narratives and description of Mexican/immigrants. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 35(1), 35-60. <https://doi.org/10.1177/0739986312459508>
- Taylor, Z. E., Larsen-Rife, D., Conger, R. D., & Widaman, K. F. (2012). Familism, Interparental Conflict, and Parenting in Mexican-Origin Families: A Cultural-Contextual Framework. *Journal of marriage and the family*, 74(2), 312-327. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.00958.x>
- Techawongstien, K. (2022). Children's Literature, Youth literature and Translation. In K. Akanisdha (Ed.), *Language and Intercultural Communication: Theories and Applications* (Vol. 2, pp. 209-238). P.A. Living.
- Toro-Morn, M. I. (2012). Familismo. In S. Loue & M. Sajatovic (Eds.), *Encyclopedia of Immigrant Health* (pp. 672-674). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-5659-0_277
- Valdivia, A. N. (2016). Contemporary mainstream latinidad: Disney tales and spitfire endurance. *Límite. Revista Interdisciplinaria de Filosofía y Psicología*, 11(37), 66-78. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=83648394007>
- Vargas, L., & dePyssler, B. (1998). Using Media Literacy to explore Stereotypes of Mexican Immigrants. *Social Education*, 62(7), 407-412.
- Wardaniningsih, A., & Kasih, E. N. (2022). delineation of women identity in the Disney animated film *Encanto* (2019). *Lire Journal (Journal of Linguistics and Literature)*, 6(2), 209-229. <https://doi.org/10.33019/lire.v6i2.160>
- Welch, K. (2013). *Could resistance to comprehensive immigration reform really be about ethnic stereotypes?* https://www.huffpost.com/entry/could-resistance-to-compr_b_3441835
- U.S. Census Bureau. (2022). Hispanic or Latino Origin by Race. *American Community Survey, ACS 1-Year Estimates Detailed Tables, Table B03002*. <https://data.census.gov/table/ACSDT1Y2022.B03002?q=Hispanic%20or%20Latino>
- Zinn, M. B., & Wells, B. (2000). Diversity within Latino families: New lessons for family social science. In D. D. Demo, K. R. Allen, & M. A. Fine (Eds.), *Handbook of Family Diversity* (pp. 252-273). Oxford University Press.